

структур в адаптації водяних тварин і рослин до дії токсикантів;

- адаптивні реакції прісноводних екосистем до дії сполук важких металів та поліютантів.

З 1995 року В.В. Грубінко керував виконанням дванадцяти науково-дослідних тем за державним замовленням та на госпдоговірних засадах.

Під керівництвом В. В. Грубінка здійснюються наукові дослідження докторанти, аспіранти та студенти, з 1997 року під його керівництвом захищено 4 докторських та 26 кандидатських дисертацій для потреб в кадрах Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, інших закладів вищої освіти та установ НАН України. Був учасником міжнародних конференцій в Україні та закордоном. Працює у двох спеціалізованих радах із захисту дисертацій. Член редколегій у трьох наукових журналах, заступник головного редактора журналу «Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія біологія». Є членом чотирьох вітчизняних та двох закордонних наукових товариств, Дійсний член Екологічної академії України (2000), з 2001 року по даний час – віце-президент Гідроекологічного товариства України. З 2002 року член науково-технічної ради МОН України (секція 15. Біологія, біотехнологія, медицина), експерт та член (2006-2011, з 2017) ДАК МОН України (секція «Освіта»), член Громадської ради з питань вищої освіти МОН України (2005-2007) та робочих груп МОН України із супроводу Болонського процесу (2003-2011 рр.).

За внесок у розвиток освіти і науки Грубінка В. В. нагороджено «Почесною грамотою Верховної Ради України» (№ 490, 2004), знаком «Відмінник освіти України» (Наказ №452 від 07.07.1996), «Почесною грамотою МОН України (№107271, 2003), відзнаками Тернопільської обласної державної адміністрації та Тернопільської обласної ради (2005, 2008, 2015, 2016), міжнародною відзнакою «Соросівський професор» (1998).

Список використаних джерел

1. Арсан О. М. Грубінко Василь Васильович // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.] ; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. — К., 2006. — Т. 6 : Го — Гю. — 712 с. : іл.
2. Дем'янова І. Грубінко Василь Васильович // Тернопільський енциклопедичний словник : у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. — Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2004. — Т. 1 : А — Й. — С. 424.

Смук Н.Р., методист відділу менеджменту, координації та комунікації методичних служб, Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти,

Черняк В.М., д-р біол.н., професор, завідувач кафедри змісту і методик навчальних предметів,

Тернопільський обласний комунальний інститут
післядипломної педагогічної освіти

НА ПОШАНУ СОЛОГУБА АНАТОЛІЯ ІВАНОВИЧА, ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО, КРЕАТИВНОГО ПЕДАГОГА, НОВАТОРА

Сологуб Анатолій Іванович – доктор філософії, член – кореспондент Національної академії педагогічних наук України, автор і директор історично першого ліцею України, засновник вітчизняного напрямку креативної освіти, кандидат педагогічних наук.



Анатолій Іванович Сологуб автор 150 наукових праць, статей, монографій, методичних посібників: «Ліцей – інноваційний заклад», «Відкрити хіміка», «Креативна освіта: моніторинг якості», «Освіта обдарованих влітку», «Особистий щоденник дослідника».

Доктор філософії розпочав наукові пошуки педагогічної системи природничо – наукового навчання, яка б передбачала творчий розвиток старшокласників ще у 1974 році. Він започаткував один з перших ліцеїв України – Криворізький (Саксаганський) природничо – науковий ліцей, який очолював з 1990 по 2007 р.р.

Народився Сологуб А.І. в селі Волохіно Кіровоградської області 12.07.1947 року у багатодітній сім'ї гірника Івана Трохимовича Сологуба. Мати – Надія Семенівна була домогосподаркою адже народила семеро дітей (троє з яких померло). Мати привила Анатолію Івановичу любов до дітей ще тоді коли він був малим, приводячи додому з вулиці дітей голодних та тих які не мали домівок. Усіх помістити в дома не було можливості отож Надія Семенівна віддавала бездомних дітей в інтернат, далі цікавлячись їх долею.

Шкільну освіту Анатолій Сологуб отримав в школі № 70 Кривого Рогу. В ранньому віці втратив батька тому, після закінчення школи пішов працювати в дитячо – юнацьку школу. З раннього дитинства захоплювався футболом і мав певні успіхи з цього виду спорту. Вісімнадцятирічний дитячий тренер став «опікуном» 450 дітей в таборі, навчаючи їх спортивному ремеслу, а футбольне поле стало його постійним місцем перебування. В майбутньому Анатолій Іванович Сологуб виростив десяток чемпіонів України.

З 1966 по 1969 рік служив в армії в м. Смоленську. 1970 – 1976рр. – навчання у Криворізькому державному педагогічному інституті. 1979 – 1981рр. праця в Монголії, радник Міністерства Дзун –Хара.

Історично перший ліцей України

1989 – 1990 рік - зареєстровано перший ліцей в Україні керівником якого стає дуже талановитий і креативний педагог Анатолій Іванович Сологуб. З перших днів започаткування ліцею Анатолій Іванович розробляє «Концепцію

діяльності ліцею з охорони здоров'я ліцеїстів», розуміючи, що дана проблема є завжди актуальною. Тримавши руку на пульсі керівник ліцею здійснює свою діяльність, визнаючи проблеми захисту й розвитку дітей пріоритетними. З цієї причини в Концепції креативної природничої освіти система діяльності ліцею з охорони здоров'я ліцеїстів, органічно узгоджується із іншими системами навчання та виховання, що відповідає тенденціям розвитку гуманістичного та соціально орієнтованого суспільства.

Експериментальна розробка і впровадження підсистеми охорони життя і здоров'я ліцею, як валеологічна діяльність, здійснювалася як дисертаційне дослідження Анатолія Сологуба, що розглядало її в органічній єдності із підсистемою науково дослідницької роботи ліцеїстів.



Дослідження здійснювалося в період з 1990 до 1997 року під науковим керівництвом професора В. Пикельної. У дослідженні даної проблеми теоретично вивчалися і враховувалися наукові здобутки М.Акімової, С.Березняка, О.Дубровського, І.Зязюна, Д.Зелінської, Л.Коваль, В. Козлова, Г. Лактіонової, О.Мороза, Н.Новікової,

Наукова новизна А.І. Сологуба полягає в обґрунтуванні та розробці Концепції, впровадженні основних її положень у педагогічну практику, що забезпечує продуктивну педагогічну діяльність у ліцеї спрямовану на

креативний розвиток ліцеїстів та одночасну охорону їх здоров'я. Проведене дослідження визначається ще й тим, що виявлена залежність результативності

науково – дослідницької роботи і стану здоров'я ліцеїстів від цілеспрямованої уваги закладу до розвитку їх креативності і стійкого пізнавального інтересу до пошукової діяльності. Розроблена автором педагогічна система науково – дослідницьких робіт ліцеїстів та охорони їх здоров'я активно впроваджувалася в широку педагогічну практику діяльності ліцеїстів.

Педагог – інноватор Анатолій Сологуб є автором основного положення Концепції першого ліцею в Україні для обдарованої молоді. Метою якої є сприяння створенню загального устрою діяльності закладу, у відповідності медичним та санітарно – гігієнічним нормам розвитку, навчанню та вихованню фізично – здорової, соціально – активної, гуманної креативної особистості –

суспільного лідера в галузі науки, техніки, медицини, економіки тощо. У зв'язку з вищевказаним, ліцей прагне виконувати завдання :

- розвивати в ліцеїстів любов до життя у всіх його проявах та формувати усвідомлення, як найвищої цінності здоров'я та життя людини;
- добиватися усвідомлення ліцеїстами, що саме людина може і повинна бути творцем свого здоров'я;
- спонукати ліцеїстів до фізичного самовдосконалення й загартування на основі відповідального ставлення кожного до свого здоров'я;
- здійснювати статеве виховання ліцеїстів, готувати їх до сімейного життя.

Продовжуючи наукову діяльність А.І. Сологуб застосовує на практиці принципи валеологічної діяльності в основу яких лягає охорона здоров'я в ліцеї, серед них:

- гуманізація навчально – виховного процесу – створення оптимальних умов для збереження здоров'я всіх ліцеїстів і працівників ліцею, формування в них кращих якостей креативної особистості;
- демократизація – забезпечення прав ліцеїстів на свободу дій в процесі виховання при визначенні індивідуальних фізичних, психологічних та інших навантажень;
- диференціація та індивідуалізація – спостереження й облік факторів фізичного, психічного, соціального інтелектуального розвитку ліцеїстів, направлений на найбільш повне розкриття їх творчої індивідуальності.
- безперервність передбачає цілісність і послідовність в організації охорони здоров'я в органічній єдності з навчальною, дослідницькою – винахідницькою, культурно – світською роботою ліцеїстів;
- інтегративність, що формується єдністю вимог у питаннях охорони здоров'я ліцеїстів, сім'ї і суспільства;
- системність – послідовне і поступове формування програми здорового способу життя у свідомості ліцеїстів, яке спонукає до збереження високого фізичного потенціалу протягом всього життя, готовність до життєвої адаптації в умовах ринкових відносин;
- варіативність – можливість застосування різних методів і прийомів охорони здоров'я з урахуванням досягнень.

У своїй практиці викладання в ліцеї А.І.Сологуб застосовує традиційні та новітні методики, які дозволяють досягти ефективних результатів. Для реалізації цих завдань валеологічної діяльності ліцей створює і розвиває кафедру «Здоров'я», яка разом з іншими кафедрами утворює медично – педагогічну систему, що забезпечує системне співробітництво педагогів, психологів, медичних працівників та інших співробітників ліцею, яке спрямоване на навчання, виховання і розвиток ліцеїстів на основі збереження здоров'я.

Криворізький природничо – науковий ліцей – це навчальний заклад нового типу, який впроваджує медично – педагогічну систему оздоровлення

ліцеїстів, поєднанням співпраці педагогів, медичних працівників психологів та інших працівників, створюючи умови формування креативної здорової особистості. Діяльність ліцею з охорони здоров'я ліцеїстів і працівників охоплює такі завдання:

- вивчення курсу «Філософія здоров'я» і формування у свідомості дітей програми здорового способу життя;
- навчання ліцеїстів і працівників дотриманню правил техніки безпеки, санітарно – гігієнічних правил техніки безпеки санітарно – гігієнічних правил і способів безпеки при проведенні занять з допризовної підготовки юнаків, секцій, уроків фізкультури і здоров'я, хореографії, фізики, хімії, наукових досліджень, що пов'язані із застосуванням спеціального обладнання, апаратів, електроприладів, токсичних речовин тощо;
- навчання ліцеїстів і працівників ліцею дотриманню правил дорожнього руху, пожежної безпеки;
- забезпечує раціональне, посилене та дієтичне харчування;
- організація щорічного поглибленого медичного огляду на початку навчального року з наступною профілактикою захворювань у ліцеїстів і працівників ліцею та поточним контролем стану здоров'я (базовий, проміжний та порубіжний контроль);
- надання екстреної медичної допомоги, а в разі необхідності – госпіталізації у лікарні міста;
- амбулаторне лікування за спеціальним направленням лікаря;
- розробка і впровадження способів підвищення резистентності організму до захворювань, застосування нових методів фіто і фізіотерапії тощо;
- реабілітацію після хвороби, стресів тощо;
- обстеження умов роботи ліцеїстів і відпочинку їх вдома та розробки відповідних рекомендацій.

Будучи філософом в душі, Анатолій Іванович Сологуб, спрямовує організацію роботи закладу таким чином, що кафедра здоров'я має кілька відділень: медико – гігієнічних досліджень, харчування, фізіотерапії, кінезіотерапії, психології, маніпуляцій, фармацевтичного, фіто – та мінералотерапії, інформації, навчальної і соціальної підтримки. Роботу відділень кафедри здоров'я виконують: вчителі уроків здоров'я, ЛФК, ДПЮ,

«Філософії здоров'я», лікарі, медичні сестри, лаборанти, прибиральники робочих приміщень. Для вирішення завдань з охорони здоров'я кафедри виділяють такі приміщення: спортивні зали (ігровий та атлетичний), плавальний басейн, кабінет фізіотерапії, навчальний, психоемоційної корекції, масажу, маніпуляційний, аптеку, залу – кав'ярню.

У досягненні цієї, надзвичайно важливої мети, Анатолій Іванович як науковець, всіляко сприяв включенню всіх освітян у високий рівень інтелектуального і креативного розвитку молоді України. Очевидно, що таке актуальне завдання має вирішувати, сучасна освіта, що ґрунтується на ідеях креативно – педагогічної парадигми. Бо ж саме вона може забезпечувати

майбутній прогресивний суспільний розвиток, але за умови впровадження інноваційних технологій. У зв'язку з цим Анатолій Сологуб пише п'ятитомне видання «Педагогічна технологія креативної природничої освіти». Перший том «Сучасний ліцей – інноваційний заклад» висвітлює вирішення автором проблем загального устрою діяльності ліцею, як інноваційного середнього закладу. Другий – пропонує монографію

«Креативне природниче навчання старшокласників і висвітлення технології розвитку креативності старшокласників у профільному природничому навчанні. Третій том «Виховання креативної особистості» присвячується проблемі виховання, що здійснюється в органічному зв'язку з навчанням та розвитком учнів всіх ланок середньої освіти. Четвертий том «Креативна хімічна освіта старшокласників» вирішує дидактичні та методичні проблеми хімічної освіти у відповідності із положеннями креативно – педагогічної парадигми. Завершує збірку п'ятий том «Педагогічна романтика» у якому автор здійснює пошуки витоків власної педагогічної творчості.

У монографії **«Креативне навчання: талант і здоров'я»** науково обґрунтовано засади педагогічної технології профільного креативного навчання старшокласників природничих предметів. Новизна технології полягає у визначенні філософських, психолого – педагогічних умов навчання, виховання і розвитку креативності старшокласників як ключової якості психіки та поглиблення їх пізнавального інтересу, успішного оволодіння предметними знаннями, вміннями і навичками. Технологія передбачає й формування у ліцеїстів професійної зорієнтованості та надбання початкової компетентності пошукача. Її практична значимість визначається встановленням позитивного впливу здатності старшокласників до самореалізації як важеля розвитку їх креативності та дієвого чинника підвищення якості профільного природничого навчання.

Авторське бачення проблеми та її вирішення можуть використовуватися в роботі середніх навчальних закладів науково – методичними працівниками, методистами, учителями, студентами й викладачами педагогічних університетів.

У монографії **«Теорія і практика навчання творчо обдарованих старшокласників»** представлений результат багаторічного педагогічного дослідження проблеми освіти ліцеїстів – технологія профільної креативної педагогічної освіти. Розроблена автором педагогічна технологія є системою безперервної освіти в ліцеї, що є органічним поєднанням підсистем пошукової діяльності ліцеїстів (дослідництва, винахідництва, раціоналізаторства) з підсистемою охорони здоров'я та набуття початкового досвіду позакласної та позашкільної наукової і науково – технічної діяльності. Дані наукових досліджень є цінні для вчителів, керівників ліцеїв, вчених, аспірантів та студентів педагогічних університетів природничих факультетів.

НАГОРОДИ: орден «Трудової слави III ступеня», почесний знак «Відмінник освіти України», почесний знак «За заслуги перед містом» (м.

Кривий ріг), медалі Національної академії педагогічних наук України «Ушинський К.Д.», «Григорій Сковорода», «Володимир Мономах». Лауреат премії Фонду Дж.Сороса, переможець конкурсу творчої майстерності «Кращий учитель Кривбасу, 1984».

Подальшу наукову роботу Анатолій Іванович продовжує з новими планами, проектами і креативним підходом, що спрямований на плідну працю щодо удосконалення змісту і методик навчальних предметів педагогів всієї України.

**Доброго Вам здоров'я, творчих здобутків,
радісті від життя щоденно і завжди!**

Черняк В.М., д-р біол.н., професор, завідувач кафедри змісту і методик навчальних предметів, Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти

НА ПОШАНУ КРИЖАНІВСЬКОГО АНАТОЛІЯ ВАСИЛЬОВИЧА, ДИРЕКТОРА ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ ІМ. ІВАНА ФРАНКА

А.В.Крижанівський – інноватор, менеджер, яскрава особистість, успішний лідер народився в 03.08.1958 р. с. Красносільці, Збаразького району, Тернопільської області.



Фахову освіту отримав у Львівському державному університеті ім.І.Франка, математичний факультет 1975-1980 рр.

Трудова діяльність:

1980-1983 рр. – учитель математики СШ № 16 м. Тернополя.

1983-1993 – учитель математики, заступник директора з навчально-виховної роботи СШ № 19 м. Тернополя.

1993-1998 рр. – директор СШ № 18.

1998-2006 рр. – стажування за кордоном.

2006-2007 рр. – директор Інформаційно-методичного центру освіти м.Тернопіль.

«Робота мені завжди давалася легко, тому що любив її, працював з піднесенням, внутрішнім натхненням. У мені жила постійна потреба досягати результату, тому не заспокоювався доти, поки не відчував, що кожен учень зрозумів моє пояснення. Тому завжди не вистачало часу. Зате не бракувало юнацького максималізму. Усе хотілося відразу змінити, та не вистачало простору для розкрилля педагогічної думки. Тож відчував, що визрів для посади спочатку заступника, а потім – директора школи.